

Sağlıkta sertifika eğitimi

Prof. Dr. İrfan Şencan

1969 yılında Ankara'da doğdu. İlkokul ve ortaokulu köyünde, liseyi Meteoroloji Teknik Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra (1992) Ondokuzmayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji ihtisasını tamamladı. Yardımcı doçent olarak göreve başladığı ve çeşitli idari görevlerde de bulunduğu Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2005'te doçent oldu. 2005 yılında Dışkapı Yıldırım Beyazıt EAH'de klinik şefi ve başhekim yardımcısı olarak çalışmaya başladı. 2006-2008 yıllarında aynı hastanede başhekimlik yaptı. 2010 yılında Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde profesör kadrosuna atandı. Halen Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdür Vekili olarak görev yapmaktadır.

Oncelikle sertifika kelimesinin anlamı ile başlamak gerekir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde sertifika kelimesinin kökeninin Fransızca *certificat* sözcüğüne dayandığı belirtilmektedir. TDK Sözlüğünde sertifika, “1. Öğrenim belgesi 2. Kişinin bilgi gerektiren herhangi bir konuda niteliğini gösteren belge” olarak tanımlanmaktadır. Sertifika kelimesi İngilizce de *certificate* ve *certification* kelimeleri ile karşılanmaktadır. Bu kelimelerden isim olan *certification* onaylama, tasdik etme, *certicate* ise ruhsatname, şehadetname olarak tercüme edilmektedir. Bu lügat manalarından yola çıkarak sertifikayı, “belirli bir işi yapma kabiliyeti kazanmış olmayı onaylama, belgelendirme” olarak tanımlayabiliriz.

Günümüzde sağlık alanında sertifika olarak isimlendirilen belgelerin, iki yıla kadar uzayan eğitimler ile veya bir-iki günlük eğitimler ile çok farklı eğitim süreçlerinden sonra elde edilebilen bir belge olduğunu görmekteyiz. Burada çok geniş bir yelpazede kullanılmakta ve sertifika denildiğinde buna atfedilecek değer çok değişken olabilmektedir. Bu yüzden eğer bir değer atfedilecek ise bu değere uygun bir elde edilme standardının olmasını gerekli kılmaktadır. Bu değer bazen belirli bir uygulamayı yapma yetkisi sağlar iken bazen yetkisi kapsamında olsa bile bilgisini güncelleme veya eğitimi özendirmek amacıyla parasal olarak desteklemek için bir araç olabilmektedir.

Bu konu üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda elde edilecek

sertifikaya atfedilecek değeri yansıtacak bir tanımlamaya ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Burada diploma ile farkının net olarak ortaya konulması gereklidir. Diploma, TDK Sözlüğünde, “*Bir kimseye herhangi bir okulu veya öğrenim programını başarıyla tamamladığını, bir derece veya unvanı kullanmaya hak kazandığını, bir iş, sanat veya meslek dalında çalışabilme yetkisi elde ettiğini belirtmek için bir öğretim kurumu tarafından düzenlenip verilen resmî belge, icazetname, şehadetname*” olarak tanımlanmaktadır.

Bu iki tanıma baktığımızda sertifikanın bir derece veya unvan almaya hak kazandırmadığı, sanat veya meslek kazandırmadığını söyleyebiliriz. Burada da sertifikanın, meslek veya alanın uygulaması sırasında yetkili olunan uygulama pratiğini geliştirmeye, tecrübeyi artırmaya, deneyimi artırmaya yönelik yapılan kurslar, pratik ile ayırımını yapmak tamamen yüklediğimiz anlam ile değer bulacaktır. Bizim yüklediğimiz anlam ile *sertifika* ile bir alanın, mesleğin sadece bir uygulama alanında veya belirli bir işlem için yetkinlik, yeterlilik kazandırdığını söyleyebiliriz. Bu yüklenen değer üzerinden öncelikle kişinin temel uzmanlık alanı veya mesleğinin kapsamında olmayan bir yetkinliği kazandırmayacağını vurgulamamız gerekir. Bu açıdan sertifika düzenlenen alanlarda kimlerin bu sertifika eğitimi alabileceğini sorguladığımızda mutlaka o meslek veya alanın mensubu olması gerekir. Bir mesleğe veya alana ait iş/uygulama olduğunu değerlendirirken bu işi yapmak için gerekli olan temel yeterliliklerin neler olduğunun ortaya

konulması gerekir. Bu konuda ne yazık ki bir çok uygulama alanı için bu konu tartışmalıdır. Bu tartışma özellikle sağlık hizmeti sunumu söz konusu olduğunda biraz daha artmaktadır. Bu açıdan ülkemizdeki durum da Dünyadaki tartışmalardan ayrı düşünülemez, üstelik son yıllarda sürdürülen hummalı çalışmalar ile son aşamasına gelmiş olmasına rağmen, uzmanlık alanlarının eğitim müfredatlarının henüz belirlenmemiş olması bu konuyu içinden çıkılamaz kılmaktadır. Mesela polimeraz zincir reaksiyonu (PZR) uygulamasını hangi uzmanlık alanlarının yapabileceği henüz netleşmemişken, hangi uzmanların bu konuda yetkinlik kazandığı ortaya konulamazken PZR sertifika programına kimler alınabilir, bu sertifika ile hangi noktaya kadar işlem yapılabilir sorularına cevap bulmak oldukça güçtür.

21 Ağustos 2010 tarihli ve 27679 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan *Sağlık Bakanlığı Sertifikalı Eğitim Yönetmeliği* ile amaç ve kapsam şu şekilde belirtilmiştir: Madde 1 - (1-2) “*Bu Yönetmeliğin amacı, Bakanlık, Türk Silahlı Kuvvetleri, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri ve gerçek kişilerce, sağlık alanında mezuniyet sonrası uygulanması özel bilgi ve/veya beceriye dayalı mesleki yeterlilikleri kazandırmaya yönelik olarak yapılacak sertifikalı eğitimlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Tıpta ve dış hekimliğinde uzmanlık sonrası ilgili uzmanlık alanlarına mahsus sertifika eğitimleri bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.*”

Burada görüldüğü gibi mezuniyet öncesindeki okullara ait olan ve uzmanlık

eğitimi gibi Tıpta Uzmanlık Kurulu (TUK)'nun görev alanını ilgilendiren süreçler dışarıda tutulmuştur. Ancak yüksek mahkeme aşağıda gösterilen dairesince ve bazıları sunulan gerekçeleri ile yönetmeliğin yürütmesini durdurmuştur.

Tarihsel sürecine bakıldığında ne yüksek sağlık şurasının ne de TUK'un, mahkemenin öngördüğü şekilde görev yapması söz konusu olmamıştır. Bu karar sonrasında ilgili Yönetmeliğin bazı geçici maddeleri dışında hemen tüm maddeleri durdurulmuş olduğundan Yönetmeliğe göre hareket imkanı kalmamış, yürütmesi durdurulmayan geçici maddelerin de herhangi bir işlev görme imkanı kalmamıştır.

Yönetmeliğin yürütmesi durdurulana kadar Yönetmelik kapsamında tescilli yapılmak üzere 50 civarında eğitim programı değerlendirilmiş ve standartları belirlenerek karara bağlanmıştır. Bunlardan bir kısmı, kendi mevzuatı gereği ilgili uygulamaları yapma yetkisi veren ve bu sertifika olmadan uygulama yetkisinin bulunmadığı, eğitime alınacakların, eğiticilerin, eğitim yerlerinin ayrıntılı olarak belirlendiği uygulama alanları iken (hemodiyaliz sorumlu hekimliği sertifika programı), bir kısmı daha çok o uygulama için yetki tanımlamasında olmayan ancak kişinin bilgi ve becerisini artırmaya yönelik kurs programları (stoma ve yara bakım hemşireliği kursu) olarak değerlendirilmeye mümkündür.

Sertifikalı Eğitim Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesinden itibaren 81 İl Sağlık Müdürlüğü'nce sertifikalar tescil edilmek

üzere Bakanlığımıza gönderilmiştir. Bu illerden 74 ilin tescil işlemleri tamamlanarak ilgili Sağlık Müdürlüklerine gönderilmiştir. Kalan 7 il için tescil işlemleri devam etmektedir. Bu güne kadar 78 bin 700 adet sertifika tescil edilmiştir. Ayrıca illerden toplu halde tescil için gelen sertifikaların haricinde yasal başvuru süresi içinde yapılan münferit başvurular da bulunmakta olup bunların da tescil işlemler halen devam etmektedir. Sağlık Bakanlığı, Sertifikalı Eğitim Yönetmeliği yürürlüğe girmeden önce ve Yönetmelik yürürlüğe girdikten sonra standardı belirlenen eğitimler sonucunda verilen sertifikaların tescili için söz konusu Yönetmelikte (yürürlüğü durdurulmayan geçici maddeler çerçevesinde) öngörülen yasal başvuru süresi 21 Ağustos 2012 tarihinde dolmuştur. Bu tarihten sonra gelen sertifikaların tescil işlemi yapılamamaktadır.

Bu aşamada ilgili Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten ve mahkemenin kararından sonra yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan yeni kurumlar ve kurullar ile yeni ve yeniden tanımlanan ihtiyaçlar çerçevesinde karar veren mahkemenin gerekçeleri de dikkate alınarak yeni bir yönetmelik hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu çerçevede hazırlıklara başlanmıştır. Hazırlık çalışmaları sürdürülen yönetmelik taslağında temel olarak özel bir değer atfedilecek olan belgelerin tescil edilmesi hedeflenmektedir. Mevcut sağlık mevzuatında uygulama yapacak kişiler için zorunlu olan ve standartları belirlenmiş eğitim/uygulama programları ile elde edilen belgelerin tescilli planlanmaktadır.

Yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan yeni kurumlar ve kurullar ile yeni ve yeniden tanımlanan ihtiyaçlar çerçevesinde karar veren mahkemenin gerekçeleri de dikkate alınarak yeni bir yönetmelik hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu çerçevede hazırlıklara başlanmıştır. Hazırlık çalışmaları sürdürülen yönetmelik taslağında temel olarak özel bir değer atfedilecek olan belgelerin tescil edilmesi hedeflenmektedir.